

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (за період 01–31 грудня 2022 р.)

Боргова політика

У грудні 2022 р. боргову політику України було спрямовано на:

1. Забезпечення в повному обсязі поточної платоспроможності держави за внутрішніми та зовнішніми зобов'язаннями, зокрема:

▪ *2 грудня 2022 р. Україна отримала грант у 1,5 млрд дол. США від Сполучених Штатів Америки з Цільового фонду Світового банку¹. Це перший транш грантових коштів з 4,5 млрд дол. США, які були виділені США через Цільовий фонд Світового банку в рамках проєкту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні». Залучені грантові кошти від Цільового фонду багатьох донорів буде спрямовано на забезпечення пенсійних виплат та окремих програм державної соціальної допомоги, таких як оплата житлово-комунальних послуг, підтримка малозабезпечених сімей, дітей з інвалідністю та осіб з інвалідністю з дитинства, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а також на оплату медичних послуг за програмою медичних гарантій, тощо;*

▪ *20 грудня 2022 р. Україна отримала другий транш у 2 млрд дол. США від Сполучених Штатів Америки з Цільового фонду Світового банку² з гранту загальним розміром 4,5 млрд дол. США у рамках проєкту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні». Залучене грантове фінансування спрямовано на забезпечення пенсійних виплат та заробітної плати працівникам цивільного захисту, а також на оплату медичних послуг за програмою медичних гарантій;*

¹ Україна отримала грант у 1.5 млрд дол. США від Сполучених Штатів Америки з Цільового фонду Світового банку / Міністерство фінансів України. 2022. 02 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_grant_u_15_mlrld_dol_ssha_vid_spolucheni_kh_shtativ_ameriki_z_tsilovogo_fondu_svitovogo_banku-3745

² Україна отримала грант у 2 млрд дол. США від Сполучених Штатів Америки з Цільового фонду Світового банку / Міністерство фінансів України. 2022. 20 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_received_usd_15_billion_grant_from_the_us_through_the_trust_fund_of_the_world_bank-3772

Довідково. Загалом після початку повномасштабного вторгнення РФ Україна отримала від Сполучених Штатів Америки вже 12 млрд дол. США у формі грантів. Тобто США є найбільшим донором прямої бюджетної допомоги серед усіх країн-партнерів у 2022 р.

- *13 грудня 2022 р. Україна отримала 200 млн євро грантової допомоги від Німеччини для підтримки ВПО*³. Зазначені грантові кошти надав уряд Німеччини в рамках Програми підтримки стійкості внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні. Кошти будуть спрямовані на покриття витрат загального фонду державного бюджету з виплати допомоги на проживання ВПО. Програму підтримки стійкості ВПО в Україні, яка фінансується KfW, спрямовано на пом'якшення негативного впливу на умови життя ВПО під час широкомасштабної війни, розпочатої РФ проти України в лютому 2022 р. Метою Програми є посилення спроможності уряду України надавати належну підтримку ВПО, офіційна кількість яких значно збільшилася від початку війни;

- *13 грудня 2022 р. Україна отримала 100 млн євро від Франції*⁴. Україна отримала 100 млн євро кредиту на пільгових умовах від Французького агентства розвитку. Кошти спрямовані до загального фонду державного бюджету для фінансування першочергових видатків, зокрема соціальних та гуманітарних. Кредит надається на пільгових умовах: процентна ставка – 1,04 % річних, а остаточне погашення кредиту здійснюється через 15 років від дати кредитного договору (з урахуванням пільгового періоду відстрочення погашення кредиту строком понад 5 років від дати укладення кредитного договору);

- *14 грудня Україна отримала 500 млн євро макрофінансової допомоги від ЄС*⁵. Це останній транш у рамках виняткової 8-ї програми макрофінансової допомоги ЄС (МФД) у розмірі 500 млн євро. Загальне фінансування за цією програмою становить 5 млрд євро (перший транш у 2 млрд євро Україна отримала в жовтні 2022 р., другий транш обсягом 2,5 млрд євро надійшов до держбюджету України в листопаді того ж року). Кредитні кошти МФД будуть спрямовані на фінансування найбільш нагальних видатків держбюджету і сприятимуть підтриманню фінансової стабільності в Україні;

³ Україна отримала 200 млн євро грантової допомоги від Німеччини для підтримки ВПО / Міністерство фінансів України. 2022. 13 груд.

URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraina_otrimala_200 mln_ievro_grantovoi_dopomogi_vid_nimechchini_dlia_pitrimki_vpo-3762

⁴ Україна отримала 100 млн євро від Франції / Міністерство фінансів України. 2022. 13 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_received_eur_100_million_loan_from_france-3760

⁵ Україна отримала 500 млн євро макрофінансової допомоги від ЄС / Міністерство фінансів України. 2022. 14 груд. URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_received_eur_500_million_of_macro-financial_assistance_from_the_eu-3764

▪ 19 грудня Україна отримала від Канади 500 млн канадських доларів⁶ (екв. 367 млн доларів США) у межах кредитного договору між Україною та Канадою. Загальна сума кредиту становить 1,95 млрд канадських доларів (екв. 1,432 млрд доларів США). Це кошти п'ятирічних «Облігацій суверенітету України», які уряд Канади розмістив для підтримки України напередодні важкого зимового періоду. Кредит надається на пільгових умовах через адміністративний рахунок Міжнародного валютного фонду (МВФ). Кошти будуть спрямовані на фінансування пріоритетних видатків держбюджету, а також сприятимуть збереженню фінансової стабільності України;

▪ 20 грудня Україна отримала від Нідерландів 200 млн євро кредитних коштів через механізм адміністративного рахунку Міжнародного валютного фонду⁷. Кредит надано на пільгових умовах, зокрема на суму кредиту нараховуються проценти за річною процентною ставкою, що дорівнює базовій процентній ставці МВФ (IMF basic rate of charge, зафіксована на рівні 3,641 % річних); остаточне погашення кредиту здійснюється через 10 років від дати вибірки кредиту (з урахуванням пільгового періоду відстрочення погашення кредиту строком у 4,5 років від дати вибірки кредиту). Кредитні кошти призначено для здійснення фінансування видатків загального фонду державного бюджету.

2. Посилення міжнародної підтримки задля необхідного зовнішнього фінансування для покриття дефіциту в 2023 р.:

▪ 10 грудня Рада Європейського Союзу підтримала пропозицію Європейської Комісії (ЄК) щодо виділення Україні в 2023 р. додаткових ресурсів фінансової підтримки. Нова масштабна програма макрофінансової допомоги ЄС для України становитиме 18 млрд євро. Цю пропозицію ЄК має підтримати Європарламент. Очікується, що пільгові позикові кошти надходять до державного бюджету України протягом 2023 р. рівномірними частинами з урахуванням виконання Україною узгоджених сторонами умов. Передбачається, що перший транш Україна отримає вже у січні 2023 р.;

▪ 16 грудня 2022 р. міністр фінансів України С. Марченко підписав Гарантійну угоду в рамках нового Проєкту «Підвищення ефективності передачі електроенергії (Модернізація підстанцій) II» з Кредитною установою для відбудови (KfW)⁸. Водночас голова НЕК «Укренерго» В. Кудрицький підписав

⁶ Україна отримала від Канади 500 млн канадських доларів / Міністерство фінансів України. 2022. 20 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_received_cad_500_million_from_canada-3771

⁷ Мінфін: Україна отримала від Нідерландів 200 млн євро / Міністерство фінансів України. 2022. 20 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_received_eur_200_million_from_the_netherlands-3773

⁸ KfW надасть 32,5 млн євро кредитних коштів на модернізацію мережі електропередачі НЕК «Укренерго» / Міністерство фінансів України. 2022. 16 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/kfw_will_provide_eur_325_million_loan_for_the_modernization_of_the_electricity_transmission_network_of_npc_ukrenergo-3767

Кредитну угоду з KfW на 32,5 млн євро за Проектом «Підвищення ефективності передачі електроенергії (Модернізація підстанцій) II». Згідно з підписаними угодами НЕК «Укренерго» отримає 32,5 млн євро кредитних коштів від KfW під державну гарантію. Фінансування буде спрямоване на модернізацію та автоматизацію 8 підстанцій на південному заході України, впровадження автоматизованих систем керування технологічними процесами та перетворення їх на високотехнологічні автоматизовані об'єкти, що відповідають вимогам Європейської мережі операторів системи передачі електроенергії (European Network of Transmission System Operators for Electricity, ENTSO-E).

Також були підписані угоди про відстрочення боргу між урядом України та KfW⁹. Відповідно до досягнутих домовленостей щодо врегулювання питання платежів терміни погашення боргу України за залученими кредитами KfW у рамках чотирьох чинних проєктів переносяться з 2022–2023 на 2027–2031 рр. Це дозволить в умовах воєнного стану зменшити боргове навантаження на державний бюджет України у частині видатків з обслуговування та погашення державного боргу за кредитними угодами з KfW;

▪ 19 грудня Рада виконавчих директорів Міжнародного валютного фонду обговорила схвалену керівництвом МВФ Моніторингову програму для України (PMB)¹⁰. Чотиримісячна Моніторингова програма, яка базується на погоджених із МВФ макроекономічних параметрах, окреслює напрями фіскальної та монетарної політики уряду України та Національного банку України (НБУ) задля підтримки економічної стабільності. А 22 грудня 2022 р. МВФ оприлюднив тексти Листа про наміри та Меморандуму в рамках нової Моніторингової програми для України (PMB). Лист про наміри та Меморандум про економічну та фінансову політику містять заходи, які реалізували та планують реалізувати уряд України та НБУ протягом періоду дії Програми упродовж 2022–2023 рр. Зокрема, Програма передбачає заходи щодо збільшення податкових надходжень та пожвавлення внутрішнього ринку запозичень, забезпечення довгострокової стабільності фінансового сектору, стримування монетарного фінансування, а також покращення державного управління та прозорості державних інституцій. Виконання положень Меморандуму наблизить Україну до запуску нової повноцінної програми співпраці з МВФ навесні 2023 р.;

⁹ Уряд схвалив рішення про підписання додаткових Угод щодо відстрочення платежів за позиками в рамках спільних проєктів з KfW / Міністерство фінансів України. 2022. 09 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_skhvaliv_rishennia_pro_pidpisannia_dodatkovikh_ugod_shchodo_vidstrochennia_platezhiv_za_pozikami_v_ramkakh_spilnikh_proektiv_z_kfw-3756

¹⁰ Керівництво МВФ затвердило Моніторингову програму для України за участю Ради директорів Фонду / Міністерство фінансів України. 2022. 20 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/imf_management_approved_the_program_monitoring_with_board_involvement_pmb_for_ukraine-3770

- 20 грудня Кабінет Міністрів України прийняв постанову, розроблену Мінфіном, про затвердження Протоколу, яким вносяться зміни до Договору між Урядом України та Урядом Республіки Польща про надання кредиту на умовах пов'язаної допомоги від 09 вересня 2015 р.¹¹ (збільшення суми кредиту із 100 млн євро до 160 млн євро; продовження кінцевої дати укладення контрактів із 31 грудня 2022 р. до 31 грудня 2024 р.; скасування положення щодо вимоги отримання не менше 60 % витрат польського походження для закупівлі сканерів; надання можливості внесення змін до контрактів, укладених у 2017–2018 рр., щодо збільшення їх ціни, у т. ч. більше ніж на 50 % від початкової вартості контракту);
- 23 грудня 2022 р. міністр фінансів С. Марченко та регіональний директор Світового банку у справах Східної Європи Аруп Банерджі підписали Угоду про надання Україні четвертого Додаткового фінансування у рамках реалізації спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародною асоціацією розвитку (МАР) проєкту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні». Сума позики – 500 млн дол. США¹². Кредитні кошти надаватимуться на пільгових умовах під гарантії Великої Британії, термін погашення кредиту – 18,5 років із п'ятирічним пільговим періодом. Процентна ставка – 0,25 % річних. Залучені кошти буде спрямовано на відшкодування видатків державного бюджету на виплати соціальної допомоги сім'ям з дітьми, заробітної плати працівникам державних закладів вищої освіти, а також комунальних послуг.

3. Перезавантаження й активізацію ринку внутрішніх держзапозичень, що було проголошено міністром фінансів України спільно з НБУ на засіданні Ради з фінансової стабільності 14 грудня 2022 р.¹³. У фокусі уваги – активізація первинного ринку ОВДП як передумова беземісійного фінансування бюджету в 2023 р. Варіант фінансування бюджету населенням та бізнесом за ставками, що нижчі за ринкові, який, наприклад, працював у США під час Другої світової війни, в Україні частково працював на початку війни, але зараз не застосовується.

Національний банк України оголосив про підвищення нормативу обов'язкового резервування за поточними рахунками в гривні та в іноземній валюті

¹¹ Мінфін: Уряд прийняв рішення для збільшення пільгового кредиту від Польщі до 160 млн євро на реалізацію інвестиційних проєктів в Україні / Міністерство фінансів України. 2022. 20 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_uriad_priiniav_rishennia_dlia_zbilshennia_pilgovogo_kreditu_vid_polshchi_do_160 mln_ievro_na_realizatsiiu_investitsiinih_proektiv_v_ukraini-3774

¹² Україна отримає від Великобританії 500 млн дол. США через проєкт Світового банку / Міністерство фінансів України. 2022. 23 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ukraine_will_receive_usd_500_million_from_the_uk_through_the_world_bank_project-3781

¹³ Рада з фінансової стабільності визначила пріоритетні напрями докладання спільних зусиль для подолання викликів, спричинених повномасштабною війною / Міністерство фінансів України. 2022. 14 груд. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/rada_z_finansovoi_stabilnosti_viznachila_prioritetni_napriami_dokladannia_spilnikh_z_usil_dlia_podolannia_viklikiv_sprichinenikh_povnomasshtabnoiu_viiною-3763

на 5 в. п. Водночас НБУ дасть змогу банкам покривати до 50 % від загального обсягу обов'язкових резервів за рахунок бенчмарк-ОВДП, що має підвищити попит на держпапери приблизно на 50 млрд грн.

У свою чергу, Мінфін із жовтня підвищив ставки доходності ОВДП терміном від 5 до 24 місяців до 14–19,5 % річних, хоча на вторинному ринку вони сягають 20 % річних і вище.

Рада фінстабільності вирішила погодити критерії бенчмарк-ОВДП до 11 січня 2023 р. і ще раз підтвердила плани вийти на стовідсотковий роловер за ОВДП у 2023 р., як це обумовлено з МВФ. Міністерство фінансів, зі свого боку, забезпечить пропозицію бенчмарк-ОВДП на первинних аукціонах, урахувавши ринкову ситуацію, з метою забезпечення повноцінного фінансування бюджету та підтримки дій НБУ з посилення монетарної трансмісії, необхідної для збереження макрофінансової стабільності.